

иловага жойланиши сизнинг фаолятингизни қай даражада енгиллаштиради?

2) Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 211-моддаси учинчи қисмида фуқароларга белгиланган жарима миқдорини базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваригача миқдорда қилиб белгилаш бўйича Олий Мажлисга таклиф киритилишига қандай муносабат билдирасиз?

3) Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 249-моддаси бешинчи ва олтинчи хатбоишида белгиланган ваколатларни лебераллаштириш юзасидан таклифларга муносабатингиз?

4) Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 259-моддасида ўз тасдиғини топмаган ижтимоий хавфли қилмишни яъни ёнғин хавфсизлиги қоидаларининг шу қоидалар бажарилиши учун маъсул

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги мурожаатномаси. – Тошкент: 2020.
2. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси. –Тошкент: Адлия вазирлиги ҳузуридаги “Адолат” нашриёти, 2020.
3. Ўзбекистон Республикаси конституцияси. –Тошкент: 1992.
4. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси. –Тошкент: 1994.
5. Камолов Л.А. Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети Ахборотномаси. –Нукус: 2019, № 1.
6. Камолов Л.А. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқарув Академиясининг Фуқаролик Жамияти журнали. 2019, № 1.

Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг Давлат ёнғин назорати органлари фаолятига алоқадор бўлган моддалари чуқур мулохазалар билан ёритилган ва мисоллар билан таҳлил қилинган. Ёнғин хавфсизлиги хизмати ходимларининг маъмурий амалиёт соҳасида фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари кафолатларини таъминлаш борасида атрофлича ишлаб чиқилган таклифлар берилган.

РЕЗЮМЕ

РЕЗЮМЕ

В статье подробно рассматривается ряд статей касающихся государственных органов пожарного надзора отраженных в Кодексе Республики Узбекистан об административной ответственности, а также проводится анализ соответствующих примеров из практики работы органов государственного пожарного надзора. Автор выдвигает ряд всесторонне продуманных рекомендаций для улучшения деятельности работников государственной службы пожарной безопасности Республики Узбекистан.

SUMMARY

The article deals with the study of a number of articles dealing with State Fire Inspection Authorities in the Code of the Republic of Uzbekistan on Administrative Liability are considered in depth, and examples from the experience are also analyzed. The author puts forward a number of comprehensively thought-out proposals for improving the activities of employees of the State Fire Safety Service in the Republic of Uzbekistan.

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЯ - ЖОҚАРҒЫ РУЎХЫЙЛЫҚ ДЕРЕКЛЕРИНИҢ БИРИ

З.Ғ.Муртазаева - магистрант

Әжсинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: табият, табият ва инсон, табиий бойлиқлар, экологик тарбия, увол тушунчаси, дин, экологик маданият, экологик одоб-ахлоқ, меҳнат.

Ключевые слова: природа и человек, природные ресурсы, экологическое образование, концепция «увол», религия, экологическая культура, экологический этикет, труд.

Key words: nature, nature and man, natural resources, environmental education, the concept of “firing”, religion, ecological culture, ecological etiquette, work.

Жер жүзінде халық саны көбейип, илим хэм техника раўажланып барған сайын инсанның тәбиятқа тәсири күшейип барады, инсан тәбияттан оғада көп өним алатуғын болады. Буның ақыбетинде тәбият байлықлары кемейеди, айырым жағдайларда қоршаған орталық патасланады, тәбияттағы баланс бузылады. Бул болса тәбиятты қорғаўды, тәбийий байлықлардан туўры хэм өз орнында пайдаланыўды талап етеди. Сол орында Ўзбекстан Республикасы Биринши Президенти И.Каримовтың «Ўзбекстан ХХІ эсир босағасында» атлы мийнетинде «Экологиялық кәуипсизлик машқаласы миллий хэм регионаллық шегарадан шығып, пүткүл адамзаттың дүнья жүзлик машқаласына айланған. Тәбият хэм инсан өзара белгили бир ызымлар тийкарында бир-бири менен қарым-қатнаста болады. Бул ызымлардың бузылыўы кескин экологиялық жағдайдың өзгерийүине алып келеди», - деп жүдә орынлы айтқан еди. Илим-техниканың раўажланыўы адамлардың тәбиятқа болған қызығыўшылықларын, ғамқорлығын бираз пәсейткендей. Биз бул ушын тәбиятқа мийримли қатнаста болыўды өсип киятырған хәр бир жас аўладта шаңарақтан, мектептен экологиялық тарбияны қәлиплестирийүимиз керек. Экологиялық тарбия

– шахстың дәслепки туўылған күнинен баслап, тап сол өмириниң ақырына шекемги тәбийий бирлеспелер хэм жәмийетлик абаданшылықларды абайлап-асыраў, сақлаў ушын жәмийетлик-психологиялық көрсетпелер берийү мақсетинде санасына тәсир етийү процеси болып есапланады [1:89].

Экологиялық тәлим-тарбияны ең жайдырыў бүгинги күнниң актуал мәселелеринен бири болып, тәлим-тарбия берийүде экологиялық тарбияға айрықша итибар берилмекте. Демек, «баланы жастан» дегенимиздей, балада бул ҳаққындағы түсиниклерди ертеден-ақ баслағанымыз мақул. Экологиялық тарбияның әхмийети соннан ибарат тәбият кубылысларын үйрениў арқалы баланың ойлаў қәбилетин, дыққатын хэм адамгершилигин пайда етийүге болады. Және де мектептеримизде экологиялық тарбия берийү арқалы оларды мәдениятлылыққа, әдеп-икрамлылыққа тарбиялаў хэм шаңарақларда ата-аналар тәрбиенен үгит-нәсиятлаў арқалы да оларды киши ўактынан баслап-ақ қәлиплестирип барыў керек. Тәбият жаратқан хәр бир нәрсе, кубылыстың өлшемли екенлигин, оны таўсылмайтүғын булақ деп қараўға болмайтүғынлығын хәр бир жас аўладтың санасына синдирийү, тәбиятқа мухаббат сези-

мин оятыў керек. Соның ушын биз дем алып атырған хаўаның кислородтың тазалығына итибарын қаратқан халда, хәр жылы әтирапымызды көкемзарластырыўға, терек егийге бағдарлаўымыз керек. Бул дегени терек еккен адам оны сындырмайды, гүл еккен адам оны аяқ асты етпейди. Әсиресе, суўдың тазалығының адам өмириндеги орны, ол бириншиден, оның денсаўлығына тәсир етсе, екінши гезекте тәбияттың гүл-леп раўажланаўына үлкен тәсир етеди. Тәбият сап халында болған орынларда адамлардың руўхый жағдайы да тетик болады. Тәбият көринислери бузылған жерлерде адамлар ашыўшақ, хеш нәрсе жақпайтуғын, аўырыўшаң болып қалады. Тәбиятты қорғаўға тәрбиялаўда адамлар тәбиятқа, Ұатанға мухаббат руўхында тәрбияланады. Балаға экологиялық тәрбия беріўдин және бир мүмкиншилиги – бунда балаларды жазғы лагерлерге тартыў, тәбият бизге инам еткен суў, мийўе, тереклер, шөптерди көрип, олардың адам өмирине қаншалы пайдалы екенлигин билип, сезинип, буннан да экологиялық тәрбия қәлиплесип барады. Экологиялық тәрбияда балаларды өз жасаў аймағы, мектеби, аўыл хәм қала көшелеринде тереклер егий, жап-салмаларын тазалаў, үй хайўанларына ғамқорлық етиў сыяқлы балалардың өзлериниң күши жететуғын шараларды үйретиўден баслаў керек.

Обал болады деген сөз көпшилик халықларда болмаса керек. Обал барлық тәбият инам еткен элементлерге тийисли болып, адамларды, тәбиятты, улыўма хәмме нәрсени аяқ асты қылмаслыққа, қәдирлеўге шақырады хәм халқымыз «нанның усағыда нан» деп әдеплиликке шақырады.

Инсанды тәбиятты қорғаўға шақыратуғын және бир дерек дин – исламда диний исеним, ибадат, жер-аспан, қоршаған орталық көп ғана қымбатлы мағлыўматлар келтирилген. Қурани Карим хәм Хәдиси Шарифлерде қоршаған орталықты таза сақлаў, тәбият байлықларынан ақылға уграс пайдаланыў, экологиялық жағдай хәм қоршаған орталықты қорғаўға үлкен әхмийет берилген. Булар болса халқымыз қәлиплесиўиниң миллий тәрбиясының тийкары болып саналады. Буған жүдә мазмуны кең «обал» түсиниги мысал бола алады. Мусылманшылықта хәр қандай материаллық байлықлардан ысырапкершилик пенен пайдаланыў, тәбият байлықлары – пайдалы қазылмалар, суў, жер, өсимлик хәм хайўанларды аяқ асты етиў обал хәм гүна есапланады. Зардушт нәсиятларында экологиялық орталықты таза сақлаў хәм кеселлердин алдын алыў ушын патаслықларды топырақ, тас пенен көмиў, оттан пайдаланыў (әдираспан) арқалы микробларды жоқ етиў усылларын билген. Бул дегени, экологиялық тәрбия сол заманлардан қәлиплескен.

Экологиялық мәдениет адамның өз әтирапы хәққында терең билимге ийе болыўы. Өсимлик хәм барлық мақлуқатларларға ғамқорлық көрсетиў, оны сақлаў туйғысына ийе болыў, тәбият байлықларынан, хожалық затларынан ақылға уграс пайдаланыў, оларды көбейтип барыўға қаратылған адам искерлигиниң көриниси [2:144].

Экологиялық мәдениет улыўмаинсанный мәдениеттың ажыралмас бир бөлегі болып, хәр бир инсанның өзи жасап турған үй, көше, мәхәлле, аўыл хәм қаланы азада тутыў, абаданластырыў хәм тәбийий орынлардан өз халында сақлаў хәм олардан өнимли, өз орнында пайдаланыў, журтымыз тәбиятын қорғаў киби ағла пазыйлетлерди қәлиплестириўде экологиялық мәдениет айрықша рол ойнайды.

Экологиялық билимшилик хәм мәдениет ең алды менен шаңарақтан басланады. Экологиялық дүньяға көзқарасты пайда етиўдин тийкары шаңарақтағы тәрбияға тиккелей байланысly. Егер, бул мәселе шаңарақта дурыс қойылмаған болса, оны мектептерде кейинги тәлим басқышларында хәм де мийнет ўақтында пайда етиў қыйын болады.

Экологиялық мәдениет инсанның дәретиўшилиқ тәжирийбелерин бекемлеў менен бирге жәмийетлик сананың раўажланыўында пайда болады. Экологиялық мәдениет қәлиплесиўи ушын төмендеги ўазыйпалар келтириледі.

- жасларды жәмийетлик хәм тәбийий шараятларға үйлесиўин қәлиплестириў.

- жасларда тәбиятты қорғаў хәм оннан пайдаланыўды үйретиў хәм раўажландырып барыў.

- жаслардың жасап атырған тәбийий орталығынын жағдайы хәққында мағлыўматларды жыйнаўы.

- хәр бир адамның тәбиятқа жоқары адамгершилигин тиклеў хәм б.

Бул ўазыйпалар экологиялық мәдениетты қәлиплестириў менен адамзатты экологиялық қәуиптен сақлап қалыўы хәм саламат әўладты тәрбиялаўда да үлкен әхмийетке ийе.

Бүгинги күни экологиялық тәрбия хәм экологиялық мәдениетты қәлиплестириў бизиң аймағымызда жасайтуғын хәр бир адамның алдында турған машқала. Қарақалпақстанда улыўма Орта Азияда, Арал теңизинде суўдың азайып кетиўи халқымыздың жасаў шараятларын төменлетип жибергени хәммеге мәлим. Бүгинги күни тәбиятта жасап турған орталықты қорғаў оны халқымыздың санасына тереңирек синдирип барыў, әсиресе киши мектеп жасынан экологиялық тәрбия беріў хәм экологиялық мәдениетты қәлиплестириў ең баслы мақсетимиз болып отыр. Сол орында «Арал тәғдири – мийрас тәғдири, инсанды қыйнайтуғын, ойландыратуғын мәселе», - деп келтирген пикирлер орынлы. «Арал машқаласы турақлы раўажланыўға тәшўиш салады. Тәбият хәм мәдениет адамларды қоршаған орталық пенен тығыз байланыстырады. Сонлықтан экологиялық әдилликти қорғаў адамлардың инсанийлық хуқықы болып, ол социаллық әдалатлылық пенен тиккелей байланысly» [3:274]. Солай екен, келешек әяладларымыз ушын бул мәселеге кеўил бөлип, ертеңги күнги урпақларымызға қоршаған орталық хәм турмыс жағдайын жақсылаў, қарақалпақ мәдениетын сақлап қалыў, генефондын қорғаўға мүмкиншилиқ беріўимиз бул мийрас қалдырыўдағы ўазыйпамыз есапланады.

Соның ушын, ХХІ әсирде жасайтуғын хәр бир урпақ – елимиздин турғынлары экологиялық тәлимнен хабардар болыўы, экологиялық тәрбияға үйрениўи, экологиялық әдепликти ұслаўы зәрүр болады.

Экологиялық әдеплилик мәселеси бизиң ата-бабаларымыздың хайўанларға мийримли қатнаста болыўға шақырыўы, адамларда инсанийлықты қәлиплестириўде де тәсирин тийгизген [4:143].

Ата-бабаларымыз бала тәрбиясы мәселесине өз алдына шын кеўли менен қараған хәм бул ушын ибратлы ислерди алып барған. Хәмме билим хәм мәдениеттың, соның ишинде, экологиялық дүньяға көз-қарасты пайда етиўдин негизи шаңараққа ондағы тәрбияға байланысly. Балаларда нәрестелик ўақтынан экологиялық әдеплилик хәм мийнетке тәрбиясына көнлигиўди шаңарақтан баслаў керек. Көп әсирлер тәжирийбесинен бизге мәлим тәрбияның басламасы мийнетке байланысly. Мийнет, адам ис-хәрекетлериниң тийкары болыўы менен бирге, жеке адамды раўажландырыўшы усыллардан. Мине усылардан келип шыққан халда жас әўладты мийнет сүйгишликке тәрбиялаў керек болады.

Солай екен, бизиң ўазыйпамыз ана-тәбиятқа мүнәсибет әдебин үйретиў, оны қорғаў болып есапланады. Бул иске хәр бир инсан, жәмийетшилиқ ағзасы биргеликте кирисиўи лазым. Себеби, бул жерде гәп өмирдеги ең әхмийетли мәселелер хәққында екен, яғный адамның өмир сүретуғын орталығы оның келешек әўладлары хәққында болады. Бул дегенимиз адамның жақсы, узақ, тыныш хәм мазмунлы өмир сүриўи тәбиятқа байланысly екенлигинде.

Әдебиетлар

- 1.Тўхтаев С. ва бошқалар. «Ижтимоий экология». – Тошкент: «Маънавият», 2005.
- 2.Базарбаев Ж. «Әдеп философиясы». - Нөкис: «Билим», 2008.
- 3.Базарбаев Ж. «Руўхиятымыз маржанлары» - Нөкис: «Билим», 2008.
- 4.Базарбаев Ж. «Әдеп философиясы». - Нөкис: «Билим», 2008.

РЕЗЮМЕ

Мақолада экологик тарбияни шакллантирувчи ўлчамлар, инсон маънавияти, асосан, ёш авлодни экологик одобилик орқали тарбиялаш, экологик маданиятни татбиқ этишдаги вазибалар кенг миқёсда тасвирлаб берилган. Камол топаётган ёш авлодда табиатга мухаббат ўйғотишдаги ўрнатилган бўлгучи саъй-ҳаракатлар, оилада олиб борилиши лозим бўлган тушунтириш ишлари, аждодларимиздан ибратли панд-насихатлар, таълим муассасаларида йўлга қўйилган чора-тадбирлар, болаларни табиатни асрашга қўлловчи усуллар ҳақида аҳамияти зўр масалалар очиб берилган. Бу масалаларнинг бажарилиши билан бирга ёш авлодни меҳнатқашликка, бу дунёда тинч ва мазмунли умр кечириши, албатта, табиат билан узвий боғлиқлиги таҳлил қилинган.

РЕЗЮМЕ

В статье описывается широкий спектр аспектов, которые формируют экологическое образование, духовность человека, в основном образование молодого поколения посредством экологической этики, реализации экологической культуры. Раскрываются образцовые усилия по привитию любви к природе молодому поколению, разъяснительная работа в семье, образцовое учение наших предков, меры, принимаемые в учебных заведениях, способы побуждения детей заботиться о природе. Наряду с выполнением этих задач анализируется, что молодое поколение трудолюбиво, живёт мирной и осмысленной жизнью в этом мире и неразрывно связано с природой.

SUMMARY

The article describes a wide range of aspects that form environmental education, human spirituality, mainly the education of the young generation through environmental ethics, the implementation of environmental culture. Exemplary efforts to instill a love for nature of the young generation, explanatory work in the family, exemplary teaching of our ancestors, measures taken in educational institutions, ways to encourage children to take care of nature are revealed. Along with the fulfillment of these tasks, it is analyzed that the young generation is hardworking, lives a peaceful and meaningful life in this world, and is closely linked with nature.

ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ЙИЛЛАРИДА СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ АҲЛИНИНГ ФРОНТДА КЎРСАТГАН ҚАҲРАМОНЛИКЛАРИ

К.Т.Тошов – ўқитувчи

Термиз давлат университети

Таянч сўзлар: фронт, фашизм балоси, ҳарбий комиссариат, хат, ҳаёт-мамонт жанги, мудофаа, моддий ашёлар, уруш, қаҳрамонлик, дўстликка содиқ, партизан, разведка, меҳр-оқибат, ватанпарварлик, жасорат.

Ключевые слова: фронт, катастрофа фашизма, военный комиссариат, письмо, битва за жизнь и смерть, оборона, материальные блага, война, героизм, дружба, партизаны, разум, доброта, патриотизм, мужество.

Key words: front, catastrophe of fascism, military commissariat, writing, battle for life and death, defense, material wealth, war, heroism, friendship, partisans, mind, kindness, patriotism, courage.

XX аср инсоният тарихида Иккинчи жаҳон уруши энг оғир фожиявий из қолдирган тарихий воқеалардан саналади. Улуғ Ватан уруши даврида 73 давлатдан 62 давлат уруш домига тортилди, натижада ер шарни аҳолисининг 80 фоизи урушга бевосита қатнашди. Қолган 11 та давлат ҳам манфаатларидан келиб чиқиб у ёки бу тарафга ён босишга мажбур бўлдилар. Иккинчи жаҳон уруши 40 та давлат, уч китъа ва тўрт океанда олиб борилган. 110 миллион қуролли аскар иштирок этган бу урушда тахминий ҳисоб-китобларга кўра, 60 миллион киши қурбон бўлган.

Шу ўринда, фашизм устидан қозонилган ғалабага Ўзбекистон халқи ҳам муносиб ҳисса қўшган. Умуман, уруш бошларида 6,5 миллион кишидан иборат бўлган Ўзбекистон аҳолисининг 1.433.230 таси урушга сафарбар этилган. Агар аҳолининг ярмини аёллар, болалар ва кексалар ташкил этишини ҳисобга оладиган бўлсак, меҳнатга яроқли аҳолининг қирқ-қирқ икки фоизи фронтда жанг қилганлиги аниқ бўлади. Босқинчиларга қарши қўлга қурол олиб 263005 киши ҳалок бўлган, 132670 киши бедарак йўқолган, 60452 ватандошимиз ногирон бўлиб қолди. Уларнинг кўпчилиги мардлик намуналарини кўрсатиб, жанговар орден ва медаллар билан тақдирланди.

Собиқ СССР таркибида бўлган бошқа халқлар қатори ўзбек халқи ҳам уруш гирдобига тортилди. Ана шу умумий сафарбарлик натижасида Ўзбекистондан 1,5 миллион киши, жумладан, сурхондарёликлардан 20724 нафар мард ўғлонлар фашизмга қарши курашга сафарбар этилди [1:5-6].

Ота ва оналар ўз ўғлонларини фронтга жўнатар эканлар, уларга босқинчиларга қарши шараф билан курашиш, ўтмишда босқинчиларга қарши курашларда голиб чиққан қаҳрамонларнинг жанговар жасоратларидан намуна олишни, мард, ботир аскар бўлиб, душманлар устидан ғалаба қозонишларини тилаб қолгандилар. Урушнинг биринчи куниданок

Сурхон элининг азаматлари қўлга қурол олиб фашизм билан бўладиган қонли жангларга отландилар. Иккинчи жаҳон уруши бошланишининг дастлабки кунларидан Сурхон воҳасидан фронтга бориш хоҳишини билдирган ҳақиқий маънодаги ватанпарварлар, мард ва жасур ўғлонлар сони 2 минг кишидан ошиб кетди. Жумладан, ана шундай кўнгилли бўлиб, фронтда қатнашиш хоҳишини билдирган ватанпарвар ўғлонлардан А.Хусанов, Б.Қурбонов, С.Исмоилов, З.Хўжамуродов, М.Хўжамуродов, Э.Тўрақулов, М.Абдуназаров, Қ.Омонов, Х.Ашуров, Б.Омонов ва Т.Ҳасановларнинг номларини айтиб ўтишимиз мумкин. Сурхондарёлик минглаб йигит ва қизлар урушга отланиб қўлларига қурол олдилар. Жумладан, вилоятнинг 80 нафар жасур қизлари қўлларига қурол олиб душман билан аёвсиз кураш олиб борган бўлса, вилоят комсомол кўмитасининг котиби Қасимов бошчилигида десантчи бўлган 340 нафар ўсмир ватанпарварларнинг номлари ҳаво қўшинлари жанговар тарихий солномаларидан ўрин олди. Сурхон воҳасининг отахон ва онахонлари ўз фарзандларини фронтга жўната туриб, уларга жанговар топшириқлар бера бошладилар. Термиз тумани “Қизил чегара” хўжалигида яшовчи Шомирбобо Мирзаев ўғлини аскарликка кузата туриб “Ўғлим мард бўл, ботирлик билан кураш” деган бўлса, Шеробод тумани “Социализм” хўжалигининг Ғамбур кишлоғида яшаётган Очил Турдимуродовнинг онаси ўғлини фронтга кузатар экан: “Ўғлим, душманга омонлик берма, душманни битта қолдирмай қириб, ғалаба билан қайт ва уй жойимга эгалик қил”, деб оқ фотиҳа бериб фронтга жўнатишдилар [2]. Ота- оналар насихатиға амал қилган ҳолда уларнинг берган ҳар бир ўғитини муқаддас қилиб Сурхоннинг мард, жасур, азамат шер йигитлари душман билан мислсиз жангларда қаҳрамонлик кўрсатдилар. Фашизмга қарши бўлган жангларда Сурхон воҳасининг 50365 та ватанпарвар, фидойи ўғлонлари қўлларига қурол олиб душманга